

זכרו הלכות שבת תורת משה לו 71

התפורים בבגד וכן בקאפטור שתלוי באפענצע שמכסה על ראשו בשעת הגשמים ודוקא דבר שדרכו בכך אבל אסור לתפור פאטשיילע בבגדו ולצאת בו דיודע דבומה"ז אין דרך בכך ולא בטל לבגד ואפילו לתפרו בחגורה לא מהני אם יהיה תלוי בצדו אא"כ קושרו בקשר של קיימא מערב שבת או תופר וחוגר בו דהוי כחגורה ארוכה: מהו דין שביתת כהמתו, (א) כשם שמצווה האדם שלא לעשות מלאכה כך מצווה על שביתת כהמתו כדכתיב למען ינוח שורך כו' [א] לפיכך אסור להניח לבהמתו שתוציא איזה משא ואפי' מה שהוא על גופה אם אינו לשמירתה אבל מה שצריך לשמירתה זה הוי כמלבושה אבל מה שהוא לשמירה יתירה אסור ולכן מותר הסוס לצאת ברסן שקורין צוים או בסליקעס שעל צווארן שזה צריך לסוס לתפסו אם ימרוד אבל בשניהם אסור דהוי נטירותא יתירה אבל פרה או שור לא תצא בחבל שבצווארה לפי שאינה צריכה שימור אבל עגלים מותרים לפי שהם מורדים בקל. (ב) האוכף שקורין זאטיל וכן חאמעט אסור ליתן עליו אפי' בחצר משום מראית עין שיחשדו שרוצה לרכוב עליו או ליתן עליו משא וכן אסור לצאת בזוג שקשור ברסן ואפי' בחצר דמשמיע קול אא"כ פקק העיגבל. ומותר למשוך הסוס בחבל שברסן רק שאם הי' ארוך יכרוך אותו סביב הצוואר בלדי שלא יצא מידו טפח שנראה שנושא החבל. כלל של דבר כל דבר שהוא לשמירה שלא יברח בין סוס או שאר בעלי חיים ובין עוף מותר אבל מה שאינו לשמירה אלא לנוי או משום סימן כמו שעושין לתרנגולים או מה שקושרין בפי העגל והעזים כדי שלא תניק אסור לצאת בו. ואם משרתו א"י ורוכב בשבת על הבהמה להשקותה א"צ למחות שהחי נושא את עצמו אבל אם נותן בגדו עליו או שאר דבר

עונג שבת

זו לכבוד הגאון ה"ר יחיאל מיכל עפשטיין [זל"ל] האבד"ק לאווארדאק, וגם עוד כעשרה גאוניס. ראו אללו תשובה זאת והסכימו כולם לדבריו. עכמו"ד בקלרה:

[א] לפיכך אסור להניח לבהמתו שתוליא חיוו משא. ולא כהמה בלבד, אלא כל בעלי חיים (קלש"ע). ועי' פמ"ג

אסור. (ג) מותר למסור בהמתו לרועה אע"פ שמוליך אותה חוץ לתחום אבל אסור לומר לו שיוליכנה חוץ לתחום ואם מוליך שוורים למקום אחר אם מוסר לו בע"ש מותר אבל בשבת אסור כיון שיודע בוודאי שיוליכנה חוץ לתחום. (ד) אסור להשאיל או להשכיר בהמתו לא"י אם יודע שיעשה בה מלאכה בשבת אא"כ מתנה עמו שיחזירנה קודם שבת ואם הא"י אינו מחזיר לו והוא אנוס [כ] יפקירנה אפי' בינו לבין עצמו ואם הישראל שכר בהמה מא"י מצווה ג"כ על שביתתה דשכירות ספק אם קונה לו אבל מותר לחזור להשכירה לא"י ממ"נ אבל אם שכר א"י עם בהמות שיוליך סתורתו למקום פלוני והא"י חייב במזונותיהם ובאחריות אינו מצווה כלל וכבר כתבנו לעיל דין מי שהחשיך לו בדרך בדינים השייכים מע"ש. (ה) אע"ג דלאדם אסור לעשות רפואה בשבת כדלקמן אבל לבהמה מותר כיון דאינו בהול כ"כ לא גזרינן שמא ישחוק. ולכן מותר להעמידנה במים ולסוך מכתה בשמן וכן מותר להקיה דם ע"י א"י אם היא חולה אבל אם היא בריאה רק כדי שתאכל בטוב שקורין פראווען אסור. (ו) אסור ליתן מים ע"ג סובין ומורסין דכיון דלאו בר גיבול הוא י"א דתיכף כשנתן המים חייב כדלעיל במלאכת לש אם לא בשעת הדחק מותר ע"י א"י אבל ע"י ישראל אסור ואם אי אפשר ע"י א"י אם כבר נתן מים מע"ש אזי מותר להוליך בכף או מקל שאינו מוקצה ויוליכנה שתי וערב ויערה מכלי אל כלי עד שיחערב אבל לגבל בשבת הוא מלאכה מה"ת כדלעיל במלאכת לש. (ז) אסור לחתוך חבן דק דק שקורין סיעצקע ואפי' ע"י א"י אסור דהוי כטוחן ומ"מ אם עשה מותר ליתן לבהמה. ומותר להעמיד בהמה על עשבים מחוברים

עונג שבת

א"א סי' רט"ו ס"ק ז'. דיש לזהר כשעומד בשבת ברה"ר עגלה עם סוסים ריקנית שלא להגביה קול ויהי' כמחמר אפילו בהמות אחרים, וכש"כ עגלות נמוכין בימי החורף שקורין שליטין דאין גבהן עשרה. ע"י"ש: [ב] יפקירנה אפילו צינו לבין עלמו. וכתב במסה"ש בסיומן פ"ו ס"ק ד', דכן יעשה הישראל ששלח משרתו נכרי שיביא לו סחורה על עגלה וסוסים שלו ורואה בע"ש בערב שנסתמה

זכרו הלכות שבת תורת משה לו 73

שתאכל דלא אסרה תורה רק שלא לעשות מלאכה בבהמה מפני שיש לה צער אבל זה אדרבא ניח הוא לה אבל אם קצר א"י עשבים בשבת אסור להעמיד בהמה ע"ג העשבים ממש שתאכל דגזרינן שמא יטול בידו ויתן לה נמצא שטלטל מוקצה אבל מותר לעמוד בפניה שלא תוכל לנטות ותלך לשם ותאכל ממילא וכן מותר לומר לא"י שיתן העשבים שקצר לבהמה. ואם קצר בשביל ישראל אם הבהמה יכולה לילך לשם ולאכול מותר לומר לו שיתן לבהמתו אם אין לה מה לאכול ובשעת הדחק שאין לבהמה שום דבר לאכול מותר לומר לא"י לקצור עשבים משום צער בעלי חיים וכן מותר לומר לא"י לחלוב בהמתו משום צער בע"ח רק שהחלב אסור לטלטל בו ביום משום מוקצה וכן להברות האוחזות שאינן יכולים לאכול מעצמם אי ליכא א"י או קטן והכל משום צער בע"ח ולכן אינו מותר רק פעם אחד ביום. (ח) אם נפלה לגומא שבחצר מותר להוציאה אפי' ע"י ישראל דאין כאן אלא איסור מוקצה אבל אם הגומא ברה"ר מותר ע"י א"י. (ט) אם נותן שבולת שועל או שאר מיני דגן לבהמה לא ימדוד במדה אלא משער באומד דעתו וצריך לזהר מאוד שאם נוטל בכברה שלא יכבור שיפול המוץ שהוא מלאכה דאורייתא מרקד אבל כשאינו כובר בכונה אעפ"י שנוטל בכברה והמוץ נופל דרך נקבי הכברה כיון שאין מתכוין לכך מותר כדלעיל במלאכת מרקד:

(מו) דין עשיית הפציון. (א) כתיב וכבדתו מעשות דרכיך ממצוא הפציון ודבר דבר. ר"ל שלא

לעשות דרכיך שלא ילך בשבת כמו בחול [א] דהיינו שלא ירוץ

עונג שבת

ואינו בא על שבת צריך להפקיר הסוסים כדי שלא יעבור על שביחת בהמתו, אבל לכתחילה ודאי דאסור לשלחו שיטע בשבת על סמך זה. ע"כ:

[א] דרד"יננו שלא ירוץ כו'. ע"י ברמ"א סי' ק"א ובמג"א ופרמ"ג

קס דאסור לפסוע בשבת יותר מאמה בפסיעה אחת

אם אפשר בפחות והיינו שהיה חלי אמה בין רגל לרגל ומנעל הרגל הוא

ג"כ חלי אמה עיי"ש. וע"י במנ"ש בסו' ל' ס"ק ג' שהביא בשם

אלא ילך בנחת וידמה בדעתו כאלו הולך עם המלך ומ"מ לדבר מצוה מותר לרוץ. (ב) ממצוא חפצין ר"ל שתכבדו שלא לעשות חפציו בשבת ואינו ר"ל מלאכה שהרי בלא"ה אסור משום מלאכה אלא ר"ל שידמה בדעתו כאלו כל מעשיו ומלאכתו כבר נעשית וכאלו לא הי' לו שום מלאכה לעשות וזה מכבוד שבת כדי שלא ידאג על שום דבר שלא לחשוב שום חשבון מחשבנותיו ולא ילך לשדהו לראות מה היא צריכה ולראות בבית הא"י כיצד הוא עושה מלאכתו ולא ישכור פועלים ואפי' לילך לטייל למקום שאין דרך ב"א לטייל שם בכדי למצוא חוס או ספינה או עגלה לצאת בהם למחר שהרי זה עוסק בעסקיו ממש שמחפש חוס או עגלה ולכן אפי' אינו ניכר אסור אבל מותר לטייל אפי' במקום שיודע ששם יש בעל עגלה ובעלי ספינות רק שדרך בני אדם אפי' מי שאינו צריך חוס ועגלה מטיילים שם ולכן גם הוא מותר לטייל שם ובלבד שלא ידבר עמם בשבת רק מותר להמתין שם עד חשיכה. (ג) א"י שבא לטייל משכנו בשבת וישראל אחר רוצה להיות ערב י"א דאסור ואם הא"י מניח לו משכון אחר או שנותן לו מעות מותר וטוב שלא יגע הישראל במשכון אלא הא"י יקח מעצמו ובמקום שאין עירוב יוציא הא"י דרך מלבוש משום דמחזי שהישראל צוה לו להוציא וכן אסור לישראל ליתן משכון לחבירו אלא לצורך מצוה דכתיב ממצוא חפצין ר"ל חפצין אסור אבל חפצי שמים

עונג שבת

פוסקים, דפשיטא שאם יש לפניו מעט רפס וטיט ויש לו לער קלס לטקף רגלו, שרשאי לפוכען בפסיעה גסה שלא להרבות בהילוך, וכן במקום שיש גליד וקרח שירא שחל יחלוק ויפול יש שם ג"כ היחר לפוסעו בפסיעה גסה או בדילוג אם א"ל בפסיעה, וכן כשהולך ברחוב ויש שם כלבים נובחים וירא מהם פן ינשכוהו, וכל כיוולא באלו החששות דמותר לפסוע פסיעות גסות ולרוץ כדי להתרחק מהם שלא יראוהו, או להקיף הדרך אף שמרבה בהילוך בשבת עי"ז. וכן כשגשמים שוטפים ברחוב או שהרוח סוער ואין יכול לסבול אפשר דמותר ג"כ לפסוע פסיעות גסות ולרוץ, בכדי שיבא מהר לביתו, עי"ש:

מותר ולא יאמר לו הילך משכון אלא נותן לו סתם וכן מותר לילך לסוף התחום שיהי' מוכן לילך לדבר מצוה וכן אסור למדוד שום דבר חוץ מלדבר מצוה אם אינו לצורך מקח וממכר דזה אפי' לדבר מצוה אסור. (ד) אין לוויין ואין פורעין בשבת ואין שמין דבר בשבת כמה הוא שוה אפי' לדבר מצוה, (ה) ואין מתירין גדר בשבת אא"כ הוא לצורך השבת ואז אפי' הי' לו פנאי מע"ש להתיר מתירין. אבל שלא לצורך השבת אסור אם לא לצורך מצוה כגון שנשבע על דבר והגיע הזמן בשבת יכולין להתירו וכן הבעל לאשתו ואב לבתו נערה מותר להפר בשבת אפי' שלא לצורך שבת דאם לא יפר היום לא יוכל עוד להפר דלא יהי' ביום שמעו כמבואר בהלכות נדרים: (ז) דין דברים שאסור לדבר, (א) ודבר דבר, ר"ל שחכבד השבת בדיבורך (ה) שלא

יהי' דיבורך בשבת כמו בחול ובוהר מחמיר מאד שלא לדבר בשבת רק מה שצריך לו ומה שצריך לדבר מותר לדבר אף בלשון חול אבל מה שאינו צריך לא יועיל מה שידבר בל"הק ואסור לומר דבר פלוני אעשה למחר או סחורה פלוני אקנה למחר. גדולי הפוסקים אוסרים ללמוד בשבת אפי' ספרי חכמות ואינו מותר ללמוד רק דברי תורה ומ"מ מי שיש לו חוב אצל א"י ונודע לו בשבת שילך מן העיר ואפשר שלא ישוב מותר לילך בשבת לקבול עליו להמושל כיון שהוא הפסד ברור וכן בכל מקום פסידא מותר לדבר צרכיו. (ב) ודוקא דיבור אסור [כ] אבל הרהור מותר לפיכך מותר לומר

עונג שבת

[א] **שלא** יהי' דבורך בשבת כמו בחול. כתב נספר נגיד ומלוה ו"ל. מורי ז"ל הי' נוהג שלא לדבר בשבת אלא בלשון הקודש, וכשהי' אומר חייו דרוש לחברים הי' לפעמים מפרסה בלעז כדי שיינו, וכן הי' נוהג שלא לדבר דברי חול בשבת אפילו בלשון הקודש, עיי"ש. עי' בה"ט סי' ט"ו שהביא בשם הגל"ה ו"ל, וקבלתי אדם המבקר לחבירו בשבת לא יאמר לו כדרך שאומר בחול, כגון לפרא טבא, אלא יאמר שבת שלום או שבת טוב לקיים וזכר את יום השבת ע"כ: [ב] אבל הרהור מוקר. עי' באגרת החשובה להר"י, הובא דבריו בש"ע הרב סימן ט"ו סעי'

לחבירו או לא"י הנראה וטוב בעיניך שתוכל לעמוד עמי לערב
 אע"פ שמתוך כך מבין שצריך לו לערב לשוכרו דאינו אלא כהרהור
 אבל לא יאמר לו ה' נכון עמי לערב דזה דבור ממש וכן מותר
 לומר לחבירו לעיר פלוני אני הולך למחר בא עמי שהרי יש
 למצוא היתר בשבת אם ה' שם מחיצות. אבל לא יאמר אני נוסע
 למחר שהרי א"א למצוא היתר ליסע בשבת. וכן מותר לומר
 לחבירו שהולך לאיזה מקום להביא לו משם דבר שאינו מוקצה
 שהרי יש למצוא היתר בשבת שיביאנו אם ה' שם מחיצות. (ג) אסור
 לקרות בשטרי הדיוטות דהיינו שטרי חובות וחשבונות ואפי'
 לעיין בהם אסור. וכן באגרת שכתוב בו עסקי משא ומתן אסור
 לקרות בו:

(מח) דין אמירה לא"י. (א) כל דבר שאסור לעשות [א] אסור
 לומר לא"י לעשות ואפי' לומר לו

קודם שבת שיעשהו בשבת וכן אפי' לרמוז לו בידיו או שיאמר
 בלשון שיבין שיעשה זאת כגון שרוצה שיסיר הפחם מן הנר
 שקורין שנייצין לא יאמר קנח חוטמך וכיוצא בו. כללו של דבר
 בלשון ציווי אסור אבל מותר לומר לו שלא בלשון ציווי כגון
 שיאמר חושך בבית וכן כשמביאין לו אגרת חתומה מותר לומר
 איני יכול לקרות וכן הותר לומר לו אחר שבת למה לא הסרת
 הפחם וכן למה לא כבית הנר כדי שיבין שלשבת הבאה יכבה הנר
 וכן מותר לומר לו למה לא הרבית נרות כדי כשיראה בשבת הבאה
 שצריכים לנרות יותר ידליק אבל אסור לומר לו למה לא הדלקת

עונג שבת

ע"י כ"א. דאם יש לו ממוך ההרהור טרדת הלב או נדנוד דלגה
 אסור גם להרהר ע"ש:

[א] אסור לומר לא"י לעשות. ע"י בלח"ט סי' ס"ז ס"ק ג' לעיין
 אס מותר לומר לעכו"ס שיאמר לעכו"ס אחר לעשות
 לו מלאכה בשבת. שדעת הגאון ה"ר גרשון להחמיר בזה. ושדעת
 החוט יחיר להקל, וכס"כ בשבות. ע"כ. וכן פסק בחשבות שבות
 יעקב ח"ג חלו"ח סי' כ"ב וכתב שם שאמירה דאמירה הוי שבות
 בשבות ע"י"ש:

הנר במקום חושך שהרי אפי' כשהדליק מעצמו אסור להנות ממנו דרוקא כשיש נר דולק כבר אלא שהא"י מוסיף עוד נר מותר להנות ממנו. (ב) מותר לומר לו שיטול נר דלוק ולידך עמו למקום אחר שאין זה אלא טלטול וכן בארצות הקרות מותר לומר להחם הבית דהכל חולין הן אצל הצינה אבל אם אינו קר רק מחמת תענוג אסור. (ג) סחורה הנפסדת בשבת ע"י גשמים או ד"א או שנתרוע חביות משקינ ותלך לאיבוד מותר לקרוא לא"י אע"פ שיודע שהא"י יתקן ויעשה מלאכה דאורייתא ובלבד שלא יאמר לו, ומלאכה דרבנן כגון לטלטל מוקצה או לכסות וכיוצא בו מותר אפי' לצוות לא"י לעשות במקום הפסד גדול או לצורך מצוה דהוי שבות דשבות שהרי אמירה לא"י ג"כ אינו אסור אלא משום שבות וגדולה מזו התירו במקום הפסד שאם א"א ע"י א"י מותר הישראל לעשות מלאכה דרבנן בצנעה ע"י שינוי. (ד) וא"י שקנה סחורה מישראל בע"ש ובא ללקחה בשבת אסור להניחו להוציא אפי' במקום שיש עירוב משום חשד שיחשדוהו שמכר בשבת אם לא לצורך גדול. (ה) אסור לומר לו שילך בשבת חוץ לתחום לקרוא לקרובי המת שיבואו להספידו אבל אם החולה מבקש שיקראו קרוביו מותר. (ו) אם נפסק העירוב בשבת מותר לומר לא"י לתקנו שלא יבואו רבים לידי מכשול:

(ט) דין מלאכה ע"י א"י בשבת. (א) א"י שעשה מלאכה לעצמו בשבת אסור

לישראל להנות ממנו אא"כ יש בו ג' תנאים. (א) שלא יהי' מוקצה. (ב) דלא שייך בו שמא ירבה בשביל הישראל. (ג) שאינו דבר רגיל דאם הוא דבר רגיל חיישינן עכ"פ שירבה בשבילו לשבת הבאה לפיכך א"י שהדליק נר בשביל עצמו מותר לישראל להנות ממנו דלא שייך שמא ירבה דנר לאחד נר למאה וגם לא חיישינן שיעשה זה לשבת הבאה רק בשביל ישראל דדוקא שמא ירבה חיישינן אבל לא שיעשה רק בשביל ישראל אבל אם הדליק בשביל ישראל אע"ג שגם הא"י משתמש בו מ"מ כיון שעיקר הי' בשביל ישראל אסור ואם הי' נר דולק ובא אי' והדליק עוד נר א"צ למחות בידו ומותר להשתמש לאורו כ"ז שהראשון דולק ובמקום

דוחק אפי' לאחר שכבה הראשון [6] אבל א"י שבישל טייה או קאווע בשביל עצמו חיישינן שמא ירבה ואפי' לא הרבה בשבילו שמא ירבה בשבילו לשבת הבאה אבל אם אינו מכירו כלל כגון אכסניא מותר. (ב) א"י שצד דגים או ליקט פירות לצרכו אסורין אפי' בטלטול שהרי הם מוקצים ואפי' אם ספק אם ליקט או צד היום. ולכן כל ימי הקיץ אסור לקנות מן הא"י דבר שבמינו מחובר דשמא תלש היום. (ג) דבר שאין בו חשש מלאכה אלא שהובא מחוץ לתחום אם הוא בעיר שרובו א"י או שיוודע שהביא בשביל עצמו מותר באכילה אלא דאסור לטלטל חוץ לד' אמות במקום שאין עירוב ואם יש עירוב כל העיר חשוב כד' אמות ואם הובאו בשביל ישראל אסור לו ולבני ביתו עד מ"ש אבל לאחרים מותר ואורתים המתאכסנים בביתו הרי הם כבני ביתו אבל אם זמנן במקרה לביתו אסור. אבל בביתם מותר. ואם הביא בשביל שנים אסורין להחליף וי"א דה"ה בכל איסורין דרבנן שעשה הא"י בשביל ישראל הדין כן וא"י שהביא דורון לישראל מסתמא עשה בשביל ישראל. (ד) ואם הובאה בספינה אם ידוע שכבר הי' בספינה מע"ש אע"פ שהספינה הלכה כמה פרסאות בשבת מותר. דמסתמא המים עמוקים יותר מי"ט וקיי"ל אין תחומין למעלה מי"ט. (ה) ספק אם הובא מחוץ לתחום או אם הביא בשביל ישראל אסורין. (ו) מיני לפתות שדרך להטמינם בקרקע כל ימות החורף אע"פ שכבר היו

עונג שבת

[א] **אבל** א"י שבישל טייה או קאווע כו'. עיין תשובת שבות יעקב ת"א חלו"ח סי' י"ב, ששאל על מה שמקלח בני אדם במדינה זו נהגו לילך אל בית הקאווע של א"י בשבת ושתיים מהקאווע שנתבשל ומביאים ראיה מקניות הלחם שאפה עכו"ם לעלמו בשבת [שמוצאר בש"ע חו"מ סימן שכ"ה דבשעת הדחק מותר עיי"ש]. ודעת השואל שם להחמיר משום דהוי גולד גמור, דמעיקרא הקאווי אינו ראוי לאכילה [ואפשר דה"ה בטייח שי"ך טעם זה] ועיי"ש בשב"ו שהאריך בזה וסיים דאף המתירין צפת בשעת הדחק, היינו דוקא צפת דאיכא לפעמים שעת הדחק ועל הלחם יחיה האדם, מושא"כ בשתיית טייה וקאווע שחדש מקרוב

תלושין כיון דצריך לזה מרה וחצינא לחפור אם עשה הא"י לצורך ישראל והוציאן אסור אבל אם עשה בשביל עצמו מותר כיון דבאמת אינו מחובר וכ"ש אם נפתח הבור מעצמו. (ז) א"י שעושה מנעלים על המקח אפי' שידוע שעשה בשבת אם הוא בעיר שרובו נכרים מותר ללבושו אבל אסור ליקח אותם מבית האומן שיחשדוהו שיאמרו שאמר לו לעשות בשבת וגם לא יתן מעות לא"י ושלא לקצוב עמו המקח רק יקחם סתם. ואם עשאן בשביל ישראל אם קצב שכרו מע"ש או שידוע המקח אם אין לו מנעלים וצריך ללבשן בשבת יש לסמוך על המתירון שאומרים שאין זה דומה לא"י שהדליק נר בשביל ישראל דאסור להשתמש לאורו דהתם ההנאה מיוחד לשבת משא"כ מנעלים וכיוצא בו דאין ההנאה מיוחד דוקא לשבת:

(ג) דין ליתן מלאכה לא"י בע"ש. (א) ליתן לא"י מלאכה בערב שבת מותר אע"פ

שידוע שהא"י יעשה מלאכה זו בשבת ואפי' סמוך לקבלה שבת ובלבד שיוציא הכלים מבית ישראל קודם השבת אבל בבית או בחצרו של ישראל הכל אסור אבל ברשותו של א"י מותר ליתן לו בע"ש על אלו אופנים. א' שיפסוק עם הא"י או שעכ"פ יאמר לו שישלם לו כראוי או שידוע שנותנין ע"ז שכר דכל זה נקרא קצין ר"ל קצין לו שכר דאז לא הוי שלוחו של ישראל דא"י אדעתא דנפשיה עביד כדי לקבל שכר ואעפ"כ צריך שיוציאנו מבית ישראל קודם שבת דא"כ יחשדוהו ששכרו בשבת ולכן מי ששכר א"י להוליך סחורתו

עונג שבת

באו לא מקרי שעת הדחק כלל, וכתב שם שמלא בשירי כנה"ג בהגהותיו לטור ס"ק א' שנוח ככרוכיא על המנהג רע ומר הלוה, ומסיק שאפילו אם אינו ניכר שמרבה בשבילו אסור, כיון שאפשר שירבה בשבילו, ודרש כך ברבים, וסיים שם דבלא"ה מי שהוא ירא ה' אף בחול אינו הולך לבית א"י לשמות, עכמו"ד השב"ו הג"ל, ועי' בשע"ת סי' שכ"ה ובטיקרי הד"ט חאו"ח סימן י"ג שהביאו כמה דעות להחמיר בזה שלא לילך לחנות עכו"ם בשבת לשמות טייל או קאווע עיי"ש:

צריך למוסרו לו קודם שבת ואם לא אסור להניחו ליקח מביתו בשבת. (ב) אפי' קצץ אם שכרו שכיר יום ר"ל שבכל יום יתן לו כך וכך אסור דמ"מ הוא שלוחו כדלקמן (סי' ג') כיון שמיחד מלאכתו אלא ישכור אותו בקבלנות ר"ל שבעד כך וכך מעות קיבל עליו לעשות מלאכה זו או בעד שבוע א' או חדש א' יתן לו כך וכך. (ג) אפי' קצץ ובקבלנות אם מיחד לו מלאכה זו בשבת שאומר לו לעשות בשבת או שיאמר לו ראה שאני צריך למלאכה זו תיכף במוצאי שבת עד שאי אפשר אא"כ יעשה בשבת ה"ו כאלו אומר לו בשבת וקיי"ל אמירה לא"י הוי שבות בין שיאמר לו בשבת או מע"ש אבל כשנותן לו סתם א"כ יש רשות לא"י לעשות אימתי שירצה ואמרינן שפיר מה שעושה בשבת הוא למהר להשלים מלאכתו שיקבל שכרו. (ד) ואפי' קצץ ובקבלנות ואינו מיחד מלאכתו בשבת אם הוא מלאכת מחובר אע"פ שעומד במקום אחר שאין יהודים מצויים אם הוא בתוך תחום שאפשר שיבואו יהודים ויראו שהא"י עושה מלאכה יתשדוהו ששכרו לימים כיון שכן דרך העולם לשכור שכיר יום אבל חוץ לתחום מותר שא"א שיבא לשם יהודי בשבת ואם שכר שכיר יום ובנה בשבת באיסור אסור לו להשתמש באותו בית לעולם ולאחרים בכדי שיעשו. (ה) ואם הוא מלאכת תלוש לצורך מחובר כגון לפסול אבנים ולתקן קורה וכיוצא בו לצורך בנין אם הוא מפורסם שהוא של ישראל אע"פ שהא"י עושה בביתו דינו כמחובר וה"ה אפי' מלאכת תלוש אם הוא מפורסם שהוא של ישראל ועושה אותו במקום מפורסם כספינה ונקרא שם ישראל עליו נמי דינו כמחובר. וכל זה בבית של א"י אבל בבית של ישראל או בחצרו לא מהני שום היתר אפי' בתלוש בקבלנות שהרי אנו רואין שהוא עושה בשליחות של ישראל. (ו) ואם הא"י הוא מושכר לישראל לשנה וכיוצא בו לעשות כל מלאכתו וא"כ מה שעושה הא"י בשבת מרוית הישראל שאם לא יעשה בשבת אזי לא יוכל לעשות מלאכה אחרת בחול הכל אסור. ובן ישראל שיש לו מרחץ אסור מדינא לשכור א"י אפי' בששכרו על חדש וכיוצא בו בקבלנות להחם המרחץ שהרי הישראל מרויח בזה ולא עוד אפי' להשכיר המרחץ לא"י שיתן לו בעד כל שבוע או בעד כל חדש כך

וכן אפי' לא יסיק מ"מ אסור דכיון דאין דרך להשכיר בענין זה אלא המנהג שהישראל שוכר א"י והריוח לישראל יחשדוהו שהוא השכיר את הא"י אם לא שכבר נתפרסם הדבר שאין דרכו לשכור פועלים אלא להשכירם דאז מותר להשכירם בהבלעה בעד כל שבוע או חדש בין יסיק או לא יסיק. ואם גוף המרחץ הוא של א"י אלא שישראל שכר מא"י מותר להשכירה לא"י דלא נקרא שם ישראל עליו. וכן הדין בתנור וברחיים וברויא היוז והוטע וכל כיוצא בזה. זה הכלל דבר שמנהג בני העיר להשכירם או שיטול הא"י חלק מהריוח מותר להשכיר בהבלעה דהיינו על שבוע או חדש או שנה. או להשכיר שיטול חלק בריוח כפי מנהג המקום. ודבר שאין דרך להשכירם אלא לשכור פועלים והריוח של ישראל אסור אפי' להשכירם אא"כ שנתפרסם כבר שהוא משכירם. (ז) במקום דאסור מדינא אם עשה אסור לקבל השכר ולכן אין לו תקנה להשכיר ברויא היוז וכיוצא בו וכן למכרם לא"י אלא ע"פ ת"ח היודע לעשות כד"ת. (ח) מותר ליתן חטיים ברחיים של מים ע"ש קודם חשיכה ובלבד שלא יעמוד ישראל שם דאז מחזי כשלוחו ולצורך פסח מותר שהישראל יהי' עומד שם לראות שלא יתחמץ וכן מותר להושיב שומר שלא יגנוב הא"י ובלבד שלא ידבר עמו בשום עסק:

גא) דין מקח וממכר. (א) כבר כתבנו במלאכת כותב דכל

מקח וממכר אסור אחד המוכר בפה או במסירה או במשיכה בין במשקל או במנין או במדה בין שמודד ביד או בכלי ואפי' לדבר מצוה אסור ומטעם זה אין עושין פדיון הבן בשבת ואפי' ליתן כלים שהרי אסור לעשות שומא בשבת וכן אסור לעשות קבלות קנין בשבת. ולכן הנושא אלמנה אסור לבא עליה ביאה ראשונה בשבת וי"ט דבאלמנה אין חופה קונה אלא ע"י הביאה ואין קונין בשבת. (ב) אסור למדוד שכר ושאר משקין בכלי המיוחד למדה אא"כ שממעט או מוסיף מעט דלא הוי מדידה גמורה וכן מותר לומר ללוקח ליטול המדה של המוכר עם המשקין לביתו או שהלוקח מביא כלי מתוך ביתו אפי' כלי המיוחד למדה ואומץ לו מלא לי כלי זה אבל לא יאמר לו מדה או חצי מדה.

כלל של דבר שלא יזכר שם מדה או סכום מעות שלא יאמר תן לי בעד ו' גדולים וכיוצא בו והעולם נוהגים בזה היתר דאינם מתכוונין רק להודיע למוכר כמה הוא צריך. ואמנם היתר זה לא שייך רק בשכר וכיוצא בו דבר שמקחו ידוע אבל לומר לו תן לי בעד ו' גדולים תפוחים וכיוצא בו דא"א לומר שכוונתו כמה צריך שהרי אינו יודע כמה תפוחים יתן לו אסור אלא יאמר לו תן לי ב' תפוחים וכיוצא בו, (ג) אסור לחשוב עם המוכר לומר לו תן לי מדה וכבר לקחתי כך וכך ואסור שיאמר לו תן לי בעד ג' גדולים וכבר מגיע לך בעד ו' גדולים וכיוצא בזה וכ"ז אסור ל"ע. (ד) מה שנוהגין שכותבין שם האיש ויש לו פתקאות שכתוב עליהם סכום מעות או סכום מדה ומניח פתקא אצל שם האיש יש לאסור שהרי אסור לעיין בפתקאות האלו שהם שטרי מקח אלא יניח שם גרעין לסימן וושיטא דאסור לעשות נקבים במחט וכיוצא בו לסימן וגבאי צדקה נוהגין להקל דמדמין לחשבונות של מצוה. (ה) אסור להטיל גורלות ואפי' אם החלקים שוין ואסור לשחוק אפי' בדרך צחוק שמא יכתוב ולהרויח הכל אסור דהוי כמקח וממכר:

(ג) **דין מוקצה.** (א) אסרו חכמים לטלטל מקצת דברים בשבת. והטעם כדי שלא יהי' בעיניו כיום חול

להגביה ולפנות כלים מבית לבית ומפינה לפינה כיון שהוא יושב בביתו ואינו עוסק במלאכה ונמצא שביטל הטעם שבא בתורה למען ינוח כו'. ועוד שע"י הטלטול אפשר שיתעסק בהם מעט [א] ויבא לידי מלאכה. ולכן אסרו לטלטל אלא כפי הצורך דהיינו אוכלים וכתבי קודש מותר לטלטל בכל ענין וכלי שמלאכתו להיתר דהיינו שהוא עומד להשתמש בו דבר שמותר לעשות בשבת. והם כל כלי מאכל וכלי משתה אע"פ שבחול מבטלין בו מ"מ ראוי להשתמש בהם ג"כ כך ושלחן ומטה ובגדים כל אלו מותר לטלטל ממקום למקום ומבית לבית אע"פ שאינו צריך עכשיו להשתמש

עונג שבת

[א] **ויבא** לידי מלאכה. ע"י נש"ע הרב הרט"ו סימן ס"ח. עוד טעם, מפני שמקלת העם אינם בעלי אומנות, אלא בטלים כל ימיהם, כגון הטיילין ויושבי קרנות, שכל ימיהם הם

באותו כלי וגם אין צריך למקום שהכלי עומד שם רק שירא שמא יקרה איזה נזק להכלי הן מחמת איזה חימום או קרירות או שמא יתנפף או שמא ישבר או יגנב וכדומה. כלי שמלאכתו לאיסור דהיינו שמשתמשין בו דבר שאסור לעשות בשבת כגון מכתשת וקרדום שמלאכתו לבקוע בו עצים ומגורה שמלאכתו להדליק בו גרות אעפ"י שלא הדליקו עליו וכן כל כלי שעושין בו מלאכה ומיוחד רק למלאכה אסור לטלטל לצורך הכלי אפילו שמא יגנב או ישבר ואינו מותר לטלטל רק לצורך גופו דהיינו שצריך עכשיו כלי זה לעשות בו דבר שמותר לעשות בשבת דהיינו קרדום או מדוכה ורוצה לשבור בו אגוזים וכדומה או מותר לטלטל או לצורך מקומו דהיינו שהוא צריך להשתמש במקום שהכלי עומד שם מותר לטלטל אותו ולהעמידו במקום אחר ונר של חלב או שעה שלם מקרי כלי אך כיון שמלאכתו לאיסור אסור לטלטל רק לצורך מקומו דהיינו שמונח על השולחן או על הספסל אבל כשמונח במקום שמתיו"א שמא ידרסו עליו אסור ונר שכבר כבה הוי כשברי כלי ואסור אפילו לצורך מקומו, (ב) כלי שאדם מקפיד עליו בתשמישו שמא יהיה בו פגם כגון פען מעסער וכן סכין של שחיטה וכן כלי מלאכה שמקפיד עליו האומן שלא יפגום וכן כל מיני כלים שהניח החנווני בחנות ואין דרכו להשאילם, וכן כיס המיוחד למעות וכבר הניח בו מעות וכן נייר שמייוחד לכתובה ומקפיד עליו שלא יתנפף וכיוצא בהם אסור לטלטל אפילו לצורך גופו כגון לחתוך בו לחם וכיוצא בו או שצריך למקום הכלי אפ"ה אסור, (ג) מ"מ אם הכיס תופך בבגד מותר ללבוש הבגד בטל לגבי הבגד אפ"י יש מעות בכיס מותר לטלטל הבגד אבל אסור ללבוש שמא יצא בו לרה"ר ופשיטא דאסור להכניס ידו לחוכו, (ד) דבר שאינו לא כלי ולא מאכל אדם ולא מאכל בהמה כגון אבנים ומעות ועצים ועפר וחול

עונג שבת

שזבתים וממלאכה, ואם יהי' מותר להלך ולדבר ולטלטל כשאר הימים, כמלא של שבת שציתה הכיכרת, לפיכך שציתה מדברים אלו היא שציתה השוה בכל אדם ומפני זה נגעו בליסור הטלטול ואסרו שלא יטלטל אדם בשבת אלא כלים שצריך להם, כמו שיתבאר ע"כ:

ועצמות הקשים שאין בהם מוח וקליפות אגוזים ונוצות וחתיכות ברזל וחתיכות זכוכית ומחט שניטל עוקצה או חורה ובהמות ועוסות וכיוצא בהם וזה נקרא מוקצה מחמת גופו דברים הללו אסורים לטלטל לעולם בלא היתר רק כשירצה להשתמש בהם בשבת יש מהם שצריכים תיקון מע"ש ויש מהם דסגי במחשבה ודברים הללו הם ארוכים וצריך ללמוד בחיבורי חיי אדם בדין מוקצה. (ה) עוד יש מוקצה מחמת מצוה כגון מותר שמן הנר שדלוק בשבת או המטפסף ועצי סוכה והסכך והגוי סוכה. והרוצה לשמור עצמו ואוהב נפשו לאור באור החיים ילמוד דינים אלו בספרי ואז יבין איך לעבוד ה' ולא יכשל. (ו) עוד יש מוקצה מחמת איסור מלאכה כגון פירות שנתלשו בשבת וכן דגים שניצדו בשבת וחלב שנחלב בשבת וביצה שנולדה בשבת כל זה אסור לטלטל בשבת. (ז) המכבדות של ענפים שקורין בעזים שמכבדין בו הבית הוא מוקצה ואסור לטלטלו רק שהא"י בעצמו יקח ואפי' יקח ממנו ענף להכות הקטן אסור. (ח) אם א' מדברים המוקצים מונח על כלי אפילו כלי שמלאכתו להיתר אם הניח עליו בכונה שיהיה מונח עליו כל השבת והיה מונח עליו בין השמשות אעפ"י שנודמן שניטל דבר המוקצה מן הכלי ע"י א"י וכדומה אעפ"כ אסור לטלטל הכלי כיון שהיה מוקצה בין השמשות נעשה הכלי בסיס לדבר האסור. אבל אם היה בדעתו שלא יהיה מונח שם כל השבת ועכשיו צריך לכלי ההיתר והוא צורך גדול מותר לנער האיסור מן הכלי אבל אסור לייטלו בידים. וה"ה אם שכח מוקצה על איזה כלי ולא הניח בכונה מותר לנער המוקצה בעליו ולכן כשמונח על השלחן קליפי אגוזים אסור לייטלן בידים ולזורקן אלא יקח המפה מן השולחן ולזרקם או שינער מן השולחן. (ט) בסיס לאיסור ולהיתר כגון טיש קעסטל וכיוצא בו שמונח בתוכו מעות וגם אוכלין או כלים אם האיסור חשוב עליו יותר אסור לטלטלו [כ] ואם ההיתר חשוב

עונג שבת

[ב] ואם ההיתר חשוב עליו יותר מותר לטלטלו, ולכן טוב להניח על השלחן את המלות בע"ש קודם בין השמשות כדי שיהיו המפה והשלחן בסיס להנרות ולמלות ויהיו מותרין בטלטלין. (קל"ט ע"ט)

עליו יותר מותר לטלטלו. (י) אסור לבטל נלי מהיכנו ולכן אסור ליתן כלי בשבת שיפול דמוקצה לתוכו שע"י שיפול המוקצה לתוכו יהיה אסור לטלטל הכלי. ולפיכך אסור ליתן כלי תחת התרנגולת שיפול הביצה לתוכו אבל מותר לכפות כלי על המוקצה וכן לכפות סל על אפרוחים ומ"מ כל זמן שהאפרוחים עליו אסור לטלטל הסל. (יא) כשמטלטל המוקצח לצורך גופו או מקומו כל זמן שעודו בידו מותר לטלטלו ולהניחו באיזו מקום שירצה ולכן אם שכח מעות בבגדו מותר לילך למקום המשתמר ולנער משם המעות. (יב) טלטול מן הצד אם הוא לצורך דבר המותר כגון שהטמין פירות בנוצות וכיוצא בו אם מקצתן מגולין או שיכול לתחוב בו סכין ולהוציאו אע"ג דע"ז נופל המוקצה מותר אבל לצורך דבר המוקצה אף זה אסור. ולפיכך מה שנוהגין בכפרים שהא"י מניח המעות על השולחן והישראל מגררו בסכין שיפול לתיבה או שמקבל המעות ע"י כלי או בגד כל זה אסור ומכל מקום אם אינו מטלטל כלל בידיו רק בגופו או ברגליו דזה גרע מטלטול מן הצד יש מתירין. ולפי זה אם נר של חלב מונח בארץ מותר לדחפו ברגליו ויש אוסרין גם בזה וכן אם הסוכה מנוף מגשמים אסור להכות בידו על הסכך אבל מותר להכות עליו במקלות דהוי טלטול מן הצד. (יג) כל דבר מטונף כגון צואה בין של אדם או של בהמות ועופות אם הם במקום דריסת בני אדם שמתירא שיטנף בהם או שמאוס עליו [ג] מותר להוציאם אפילו בלא כלי ואם הוציאו בכלי כ"ז שהוא בידו מותר להחזירו כדין כל מוקצה ולאחר שהניחו מידו אסור לטלטלו אא"כ נוחן לתוכו מים ויהיו המים ראויין לבהמה דאז מותר לטלטל הכלי אגב המים אבל בשביל שלא יטנפו בו

עונג שבת

פ"ט): [ג] מותר להוליאס כו'. ע"י במנ"ש, דאס הריעי מונחת על הקרקע שאין מרוקף [ואפשר אף במרוקף] עדיף להוליאס בידו או בכלי משיכבדס למקום אחר ע"י מכבדת כבדה, דאז יש בו חרתי איסורי, אחד משום אשוויי גומוס, ואחד משום טלטול המכבדת שהוא נוקלה, ע"י"ש:

תינוקות אסור להוציאו אפילו בכלי אלא יכפה עליו כלי ומ"מ אם הכלי מלא וא"א לפנות עליו מותר להוציאו לאשפה ולהחזירו משום כבוד הבריות. (יד) סחורה שירדו עליו גשמים בשבת אם אפשר להוציאן או לכסותן ע"י א"י מותר ואם לאו מותר לישראל לכסותן אבל אסור לטלטל ולהוציאן כיון שאפשר להצילן ע"י כיסוי או להוציאן ע"י א"י וא"כ אינו בהול כ"כ אבל היוק שבא פתאום על אדם כגון דליקה או שמתירא מגנבים וכיוצא בו מותר לטלטל אפילו מעות וי"א שיטלטל אותם דוקא ע"י ככר או שאר דבר. (טו) מת בשבת אסור להגביה אפילו ע"י ככר ותינוק במקום שאין לחוש שיסריח אלא ישמטו הכרים מתחתיו ופשיטא דאסור להעצים עיניו או ליישר איבריו ואם הוא מטונף או מאוס בעיני רואיו מותר לטלטלו ע"י ככר ותינוק או ע"י כסותו ולרחצו בידים במים אבל לא ע"י מפה שמא יסחוט:

ג) דין חולצי או מקום סכנה. (א) כל חולצי שיש בו סכנה מחוייב כל אדם לחלל שבת

בשבילו בכל המלאכות ובלבד שהרפואה ידוע עפ"י מומחה או שידוע לכל שהיא רפואה בדוקה ואם אפשר לעשות בלי שום דיחוי ואיחור ע"י שינוי או ע"י א"י עושין אבל אם יש לחוש שיתאחר הדבר אסור לעשות ע"י א"י או שינוי אלא ע"י גדולים מישראל [א] וכל הזריז הרי זה משובח ואסור לשאול כלל אלא כיון שידוע שצריך לדבר זה חייב לחלל שבת ואפי" רצו הרבה בני אדם לעשות דבר אחד שכל אחד לא ידע שעשה חבירו יש להם שכר טוב. (ב) כל מכה שהיא בחלל הגוף מהשינים ולפנים דהיינו שנתקלקל אחד מאיברים הפנימים מחמת מכה או בועה ומכה שע"ג היד או ע"ג הרגל ואפילו אם הוא ספק אם יש בו סכנה. וכן מכה שנעשית

עונג שבת

[א] וכל הזריז הרי זה משובח, והקולל הרי זה שופך דמים, והכסאל הרי זה מגונה שה"ל לדרוש צרכים שמותר, ש"ע סי' שכ"ח סעי' א' ומג"א שם. וכתב במטה אפרים סימן תר"ח סעיף ט"ז דיש לו למורה להיות דינים אלו סגורים צפוי שלא ילטרך לשחות בעיון ספרים, ואם יזדמן שאלה והמורה לריך לשחות לעיין

ע"י ברזל ושחין הבאה בפי טבעת וכל מיני חולי שבא לו קור וחום בפעם אחת מחללין אבל קדחת הרגיל שידוע שאין בו סכנה כלל אסור לחלל עליו שבת ודינו כחולי שאב"ס לקמן. (ג) כל חולי ומכה שרופא אומר שהוא סכנה אעפ"י שהוא מבחוץ מחללין ואפילו רופא אחד מכחישו ה"ז ספק נפשות ולהקל. (ד) יולדת היא כחולה שיש בו סכנה ומחללין עליה שבת לכל מה שצריכה קוראין לה מילדת ממקום למקום ומדליקין לה נר ואפילו היא טומא ואעפ"י שיכולין לעשות לה בלא נר דשמא הרגיש שלא הדליקו ותחלש דעתה ומ"מ כיון שכאב היולדת הם דברים טבעים ואין א' מאלף שמתה מחמת לידה ולכן כל מה שיכול לעשות ע"י שינוי עושין ומשעה שמרגשת קצת ואפילו בספק מותר לקרות המילדת ואפילו מחוץ לתחום אבל לחלל בשאר דברים אסור עד שתשב על המשבר או שהדם שותת ויורד או משעה שאין בה כח לילך עד שחברותיה צריכין לשאת אותה בזרוע וכיון שנראה בה אחר מכל אלו מחללין עליה שבת. (ה) כל ג' ימים ראשונים אפילו אמרה אינה צריכה מחללין עליה שבת אם אנו רואין שצריכה לכך ולא חשבינן מעת לעת שאם ילדה ביום ד' סמוך ללידה אם כן שבת כבר לאחר ג' ימים. מג' ועד ז' אם אמרה אינה צריכה ואפילו שחברותיה אומרים צריכה אין מחללין אבל אם רופא אומר שצריכה מחללין. ומז' ואילך הרי היא כחולה שאין בו סכנה ומותר לעשות צרכיה ע"י א"י עד שלשים יום:

(נד) דין חוליה שאין בו סכנה. (א) חכמים גזרו מלעשות

רפואה בשבת אפילו דבר

שאין בו משום מלאכה או שמוכנת מערב שבת דאם נתיר לו

לעשות רפואה המוכנת מע"ש יטעה לומר שמותר לשחוק הסמנים

בשבת וחייב משום טוחן ואם ימרח רטיה חייב משום ממחק.

(ב) מי שיש לו מיחוש בעלמא אעפ"י שכואב לו הרבה אם

עונג שבת

לטיין בספרים ועומד אללו איש חכם ובקי שידוע הדין על זוריו

אין לו לחלק כבוד לרב אלא הוא אומר להקואל הדין מיד משום

פ"נ ט"כ:

מתחזק והולך כבריא [א] אסור לעשות לו שום רפואה אפילו על ידי א"י ומי שחושש בשיניו ומכל מקום הולך כבריא שדרך רפואתו ליקח חומץ בפיו כיון דמוכח מלמא שעושה משום רפואה שאין דרך לשתות חומץ ולכן אסור ליקח חומץ בפיו ולפלוט וה"ה יין שרף לא ישהנו בפיו ויפלוט ואפילו לשהות ואח"כ יבלע אסור ובמקום צער גדול אפשר לסמוך ביי"ש דמותר להשהותו ולבלוע אח"כ או אפילו להפליט כיון דיי"ש הוא משקה גמור לכל לא מחוייב כ"כ לרפואה וכ"ש דאסור ליתן על השן נעגעליך או שפירוטיו וסובין חמין דכ"ז מוכח שהוא לרפואה אם לא דכאיב ליה טובא שמצטער כל גופו כדלקמן וכן החושש בגרונו במיחוש שהכל יודעין שאין בו שום ספק סכנה שנוהגין לערערו במיני משקין אסור וכן אסור לרחוץ העין ביין או רוק תפל אבל אם אינו יכול לפתוח העינים מותר ללחלחן ברוק תפל שהרי אינו עושה רפואה רק לפתוח העינים וכן מי שנגפה ידו ורגלו אסור ליתן עליו חומץ או יין אם לא שנעשה ע"י ברזל או על גב ידו או גב רגלו דזה דינו כחולה שיש בו סכנה ומותר הכל. (ג) רטיה שנפלה ע"ג כלי או שהחלקה ממקומה יחזירנה כיון דמלמא דלא שכיח לא גזרו ומגלה מקצת רטי' ומקנח פי המכה וחוזר ומגלה קצה השני ומקנחה ובלבד שלא יקנח הרטיה שהוא ממדח. ומכה שנתרפא נותנין עליה רטיה שאינה רפואה אלא שמשמרה שלא יסרוט בכגדיו וכן מותר להניח חתיכות בגד חדש יבש שאינו מרפא או אפי' ישנים שכבר היו על המכה אבל בגד ישן שלא היה על מכה מעולם אסור שהוא מרפא וכן מותר להניח עליהם על העין או מכה לקרר אבל עליהם שמרפאים אסור ומעבירין גלדי מכה וסכין אותה בשמן אבל לא בחלב מפני

עונג שבת

[א] אסור לעשות לו שום רפואה, ע"י ש"ע סי' שכ"ח סעי' מ"ב ובש"ע הרב סעי' מ"ז לאסור לשפסף על הגוף ככה אפילו לחטנוג בטלמא ואל"ל כדי שייגע ויזיע, וכן אסור לייגע עלמו בשאר דבר כדי שזיע לרפואה, גזירה שמה ישחק וישמה סממנים המביאים זיעה, ע"ש אך כ"ז מייירי באין בהחולה שום חשש סכנה מ"ז וגם לא חלה כל גופו מזה, אבל בחלה כל גופו

שנימות. (ד) חולה שחלה כל גופו או שיש לו כאב גדול ומצער כל גופו ע"ז אפ"י שהולך כנופל למשכב דמי מותר לעשות כל רפואות ע"י א"י ואפילו דברים שיש בהם מלאכה דאורייתא. ולכן אם כואב לו השינים מותר להוציאו ע"י א"י אבל ע"י ישראל אסור והוי מלאכה דאורייתא דהחובל לרפואה חייב ומותר לומר לא"י שיעשה לו רטי' וכ"ש להניח עליו לכתחלה ופשיטא שמותר לו לשחות כל מיני רפואות ובלבד שיעשה א"י. ופראשקעס שקורין פולווער כגון ראבארבערע וכיוצא בו שמערבין במים נ"ל דאסור ע"י ישראל לעשות בליטתו עבה דהא י"א דבדבר שאינו בר גיבול משנתן מים חייב כדבארנו במלאכת לש ולטן יעשנה א"י. (ה) ודבר שאינו אלא מדרבנן וא"א לעשות ע"י א"י מותר ישראל לעשותו ע"י שינוי ואם א"א ע"י שינוי מותר אפילו לעשות כדרכו. (ו) אם יש בו סכנת אבר לכ"ע מותר אפילו ע"י ישראל כדרכו בדבר שאין בו אלא מלאכה דרבנן ואפילו אינו חולה כלל אבל מלאכה דאורייתא אפילו יש בו סכנת אבר אסור חוץ מסכנת עין שמחללין עליו את השבת דסכנת עין הוא סכנת נפשות. (ז) וכל דבר שמותר לעשות ע"י ישראל בחולי שאב"ס נ"ל דאפילו יכול לעשות ע"י א"י מותר. וכל דבר שמותר ע"י ישראל אין חילוק אם חולה בעצמו או ישראל אחר. (ח) חולה שאב"ס מותר לומר לא"י לבשל אפי' דברים שאסורים משום בישולי א"י ומ"מ מה שנשאר למוצאי שבת אסור אפי' לחולה עצמו ובשבת אסור לבריא. (ט) צריך הישראל לזהר כשמבשל הא"י לחולה שאב"ס שלא יתן שום דבר בקדרה וכשעושין זויף או ראסל או שותה קאווע ומלבנין אותו עם חלמון של ביצה צריך לזהר שלא יברור הישראל החלמון (ר"ל געלכיל) מן החלבון (ר"ל ווייסיל) דהיינו כדרך שעושין נקב ומוציא החלבון או ששובר הביצה באמצע ושופך החלבון מקליפה לקליפה דזה הוי בורר אלא ישברנה ויקח החלמון דהוי בורר אוכל מפסולת לאתרי ביד וגם יזהר שלא יטרוף החלמון בכח כמו שדרך

עונג שבת

מאזו עליות נקבים גדולים או מאזו חמימות שהי' בגופו וכיוצא בהם מהחלאים, או אטילו לא חלה כל גופו רק שמלטער הרנה מהחלאים

לטרוף ביצים דאסור לטרוף שום דבר כדרך שעושין בחול וגם יזהר שלא ישפוך הביצה אפי' לכלי שני כל זמן שהוא חם כ"כ שהיד סולדת בו ופשיטא לכלי ראשון דכ"ז הוי מבשל. (י) אדם בדיא מותר לשתות משקין אעפ"י שאין דרך בריאים לשתותן ודוקא כששותן לצמאו אבל אם כוונתו לרפואה אסור אבל דבר שדרך בריאים לאכול ולשתות אעפ"י שמתכוין לרפואה מותר. ומותר לאכול שרפים ר"ל זעפטליך ולגמוע ביצה חיה להנעים הקול. (יא) אם מצטער מרוב מאכל ורפואתו להקיא מותר לתחוב ידו לגרונו להקיא אבל ע"י סמים אסור וכ"ש דאסור לשתות דברים לשלשל נייעו אם לא שהוא חולה הכולל כל הגוף דאו מותר. (יב) אסור לכנוס למרחץ בשבת אפי' אם אין כוונתו להזיע רק לעמוד במקום שיכול להזיע אסור [ג] ולכן הטובלים בשבת ואח"ז עומדים במרחץ במקום שיכולין להזיע יצא שחרם בהפסדם ונקרא עבריין. ואסור לרחוץ או אפי' לשפוך על גופו חמין אפי' שהוחמו מע"ש אבל מותר לרחוץ פניו ידיו ורגליו או שאר איברים בחמין שהוחמו מע"ש ובלבד שלא ירחוץ רוב גופו ופשיטא שלא ירחוץ בבגד שמא יסחוט. ולכן שלא כדין עושין הנשים הטובלות בשבת במקוה של מים חמין וצריכין לזהר שלא יהיה המים רק פושרין. אפילו לרחוץ בנהר אסור לתענוג אם לא לצורך טבילת מצוה כטבילת גדה בזמנה או לקריו שלא היה לו אפשר לטבול קודם שבת. והרוחץ בנהר אפי' ידיו לבד צריך שינגב יפה כשעולה מן הנהר שלא ישאר מים עליו ויטלטל ד' אמות בכרמלית. הטובל בשבת מותר לקנח א"ע בכתונת או בבגד ומותר להביאו לביתו אם הוא במקום שיש

עונג שבת

מהחלאים הללו נתבאר לקמן סימן זה: [ג] ולכן הטובלים בשבת כו'. ע"י זמ"ש שכתב, ומכאן תוכחת מגולה לכמה אנשים שדרכם ומנהגם בעת בואם לבית הטבילה בשבת שחרית הם נוטפסים ועולים בראשי הגגות הגבוהים, הלא המה הספסלים העליונים שבבית המרחץ ועושים עס ישיבתן קצת לדבר דברים בעלים ודברים האסורים לדבר בהם בש"ק ועוברים בזה על מה שאמרו חז"ל ודבר דבר שלא יהי' דיבורך של שבת כדיבורך של חול וגם כיון

עירוב ולא חיישינן שמא יסחוט. מותר לשוף ידיו במורסן ונכון שלא יתן עליהם מים דהוי כלש רק שישוף כשידיו רטובות אבל במלח ומכ"ש בבורית שקורין זיף אסור שהם נימוחים ודומה לריסוק ברד ועלג במלאכת דש:

(נה) דין מבוי וחצר. (א) כל מקום שיש לו ג' מחיצות הוא רה"י מה"ת ומותר לטלטל בכלו אך חכמים אסרו לטלטל בו שדומה קצת לרה"ר ולכן אסור לטלטל בתוכו עד שיעשה תיקון ברביעית בין חצר ובין מבוי אלא שחלקו ביניהם דחצר דתשמישו צנוע צריך שיהיה לו סתימה יותר ממבוי. (ב) ולכן מבוי סתום מג' רוחות ופרוץ מרוח ד' אם רחב פתח המבוי סתות מעשר אמות מעמיד לחי א' אצל הפתח בא' מן הצדדים דקיי"ל לחי משום מחיצה א"כ ה"ז כאלו הי' לו מחיצה שלימה וה"ה אם יש פרצה בא' מן המחיצות אפי' רק ד' טפחים אם בקעו בו רבים צריך תיקון זה. וחצר שפרוצה במלואה ברוח ד' הצריכו חכמים סתימה יותר דהיינו שיעמיד ב' לחיין מב' צדדי הפתח או שיעמיד שם פס אחד רחב ד' טפחים או שנשאר שם פס ד"ט. ולפי שיש חילוקי דינים במבוי איוה נותר בלחי א'. ולכן כל מבואות שלנו צריך לתקן כדין חצר דהיינו או ב' לחיין מב' צדדי הפתח או פס ד' טפחים. (ג) יזהר להעמיד הב' לחיין זה כנגד זה אם לא בשעת הדחק דיש להכשיר אפי'

עונג שבת

קיושבים שם במקום גבוה ששם חס ביותר וסוהים שם עי"ז הם מויעים [וגם לאחר שעולים למקום הגבוה לאחר טבילתם במקוה עי"ז מתחמם המים שעל גופו והוי כרוחלים במים שהוחמו] לכן ראוי לכל מי שיראה ה' נגע בלבבו לזהר מזה כשבא בשבת לבית הטבילה לא יעלה מעלה מעלה במקום שיכול להזיט, כי הוא עליה לצורך ירידה, כי אין לנו ירידה גדולה מחילול שבת ר"ל, רק ישב מטה מטה ויחפש בשבת מקום בבית המרחץ שאינו חס ביותר, וזה יחי' ירידה לצורך עליה שלא יבא לידי חילול שבת ח"ו, וגם יזהר מלהתמהמה בצורך רק כשיעור הפשטת המלבושים וטבילה במקוה והלבשת הנלבושים לאחר הטבילה, וזוה ינלל מכל חילולי שבת הנ"ל, ע"כ:

זה שלא כנגד זה. (ד) הלחי הוא קנה אעפ"י שאינו רק קנה דק רק צריך שיהיה גובהה י' טפחים לפחות ויהיה חוק ומהודק שלא ינוד ברוח מצויה ולא יהיה רחוק מן הכותל ג' טפחים ולא יהיה גובה מן הקרקע ג' טפחים ואפי' לא העמיד אותו שם לשם לחי אלא שנודמן לו מאליו ואפי' אם היו"ד טפחים אינם מחוברים יחד אלא שברי שברים כמו האבנים והקורות היוצאים מן הכתלים זה למעלה מזה ובלבד שלא יהי' בין אבן או קורה ג' טפחים אלא דבלחי העומד מאליו לא מהני רק אם סמכו עליו מע"ש לשם לחי אבל לא סמכו עליו מע"ש כגון שהיה שם לחי אחר ונפל בשבת ובאים לסמוך עליו בשבת לא מהני. (ד) בד"א בזמן שפתח המבוי או החצר עד עשר אמות אבל ברחב מי' אכות לא מהני לחיין ולא פס ד' טפחים עד שיעשה שם צורת הפתח ומהו צורת הפתח אפי' קנה משהו מצד זה וקנה משהו מצד זה ואפי' זה שלא כנגד זה וקנה או חוט של ברזל או של פשתן על גביהן ובלבד שיהיו הקנים גבוהים עכ"פ י"ט ולא יהיו מרוחקים מן הארץ ג' טפחים אבל מלמעלה אפילו שאינם מגיעים עד החוט כשר רק שיהיו מכוונים ממש נגד החוט או הקנה שלמעלה ואם הרחיק אפי' כל שהוא פסול דהוי צורת הפתח שעשאה מן הצד ופסול. (ו) ולפיכך אם הקנים גבוהים וקשר החוט על ראשי הקנים סמוך לראשן בענין שבוטט מן הקנים למעלה מן הקנה או החוט שעל גביהן ג"כ פסול שהרי בפתח המשקוף מונח על המזוזות ולכן צריך שיכוין שיהיה הקנה העליון מונח דוקא על הקנים או כנגדן ממש. (ז) דין תיקון המבואות בעיר שיש בה מבואות הרבה זה נכנס לזה מבואר בחיבורי חיי אדם כ' ע"א סי' ט' י' ודין מבוי או עיר שצדה אחד נהר מבואר שם סי' י"ב י"ג. (ח) מבוי שנשבר העירוב בשבת אם הוא מוקף חומה רק שנשבר התיקון לחלק מבואות יהודים לעצמן אמרינן שבת הואיל והותרה הותרה אבל אם אינה מוקפת חומה כיון דליכא מחיצות ל"א הואיל והותרה הותרה ואותן המבואות שנשבר העירוב שלהן אסורות לטלטל במבוי ומ"מ מותרים לטלטל בחצירות אע"ג שהעירוב חצירות מונח במבוי אחר שאין יכולין להביאן אצלן מ"מ אמרינן הואיל והותרה

הותרה [ה] ומותר לומר לא"י לתקן העירוב בשבת כדי שלא יבואו רבים לידי מכשול. וחצר שנפרצה בפרצה האוסר לכרמלית בשבת כיון שאין כאן מחיצות ל"א שבת הואיל והותרה כו' :

ג) עירובי חצירות ושתופי מבואות וברכתו. (א) תקנו חז"ל דאע"ג שהמבואות והחצירות כתיקונן

במחיצות גמורות מ"מ אסור לטלטל בהם מן הבתים לחצרות ומחצרות לבתים וכן מן הבתים למבוי אלא אם כן ערבו יחד לפי שהמבוי הוא כמו רה"ר וכן החצירות נגד הבתים הוא כמו רה"ר כיון שהבית מיוחד לאחד והחצר משותף לכל הדריים בחצר מחזי כרה"ר ואם יהיה מותר לטלטל בלא עירוב יבואו לטעות דמותר לטלטל ג"כ מרה"י לרה"ר ולפיכך תקנו שיהיו כל הבעלי בתים שבחצר מערבין יחד דהיינו שכ"א יתן קצת לחם ויתנו הכל בכלי אחד דוקא כדי שיהיה הכל מעורב ביחד דלכך נקרא עירוב ויניחנו הכל בבית אחד. וכיון שדעתו של אדם נגרר אחר המקום שמאכלו שם והוי כאלו כולם דרים בבית זה ונמצא הוי כאלו לא דר בחצר

עונג שבת

[א] ומותר לומר לא"י לתקן העירוב בשבת כו'. עיין בהגהות הגאון מברעזאן ז"ל סימן שס"ה. בשם הגה"ק מצוטטאטש ז"ל סימן ש"ז שכתב ששמע בשם חכמי ברצל שחזירו לתקן עירוב בשבת קודש ע"י עכו"ם, ושכן נוהגין בכמה קהילות, וכתב דאם התיקון הוא רק מלאכת שבות ודאי מותר, אך אם הוא מלאכה דאורייתא ל"ע להתיר, אך שאין מזוי כלל שילטריך לומר לעכו"ם שיטעה מלאכה דאורייתא לתיקון העירוב, כי אפשר לעשות הכל ע"י עניבה, ואם העכו"ם עושה קשר של קיימא, או נועץ בארץ או בכוחל בחזק אין לנו עסק בזה, כיון שהי' אפשר בעניבה בעלמא, ע"כ. וכן הביא שם בשם ספר יהושע סימן ע"ו שכתב ג"כ להיחר וכתב שם שגכון הוא שיקלוב עם עכו"ם לשנה, דבכל פעם שיחלקל העירוב הוא מחויב לתקנו בקבלות ולא שיחזק דוקא בשבת, ובזה האופן בודאי מותר, ע"כ :

זה אלא אחד ואח"כ יתערבו כל החצרות יחד ויניחו הכל בחצר אחד ונמצא כאלו אין במבוי אלא חצר אחד ותקנו חז"ל שאין מערבין אלא בככר שלא יבואו לידי מריבה שזה יאמר אני נותן פת שלם ואתה פרוס' ועור כמה חילוקי דינים ולפיכך המנהג הפשוט בכל הקהלות שהשמש גובה מכל בעלי בתים מעות או ביצים והוא קונה קמח ומתקן מזה מזה לפי שאינה ממהרת להתעפש כ"כ כמו לחם חמץ ומזכה המצה לכל ב"ע דהיינו שנותן המצה לחון או לרב או לאיש אחר ואומר זכה בשביל כל בני העיר ואז מברך בא"ה וכו' וצונו על מצות עירוב ואומר בדין יהא שרי לנו לעיולי ולאפוקי מבתיים לחצירות ומחצירות לבתיים ומחצר לחצר ומחצרות למבואות וממבואות לחצירות לנא ולכל ישראל הדרים בעיר הזה ומניחין המצה בבית הכנסת. (ב) וכיון דמחמת העירוב נחשבין כאלו כולן דרים שם וא"כ בע"כ צריך שיהיה העירוב מונח במקום שכ"א יכול להביא עירוב אצלו בין השמשות וא"כ אם לא תקנו המבואות דאו אסורים לטלטל במבואות א"כ אין זה נקרא שתופי מבואות ולכן אם דרין בחצר בית הכנסת עכ"פ ב' בעלי בתים בענין שבלא העירוב היו אסורים לטלטל בחצר וע"י העירוב מותרים וא"כ ה"ז עירובי חצירות ואם לאו א"כ לא מהני העירוב כלום והמברך מברך לבטלה. דאי משום לטלטל בבית הכנסת עצמו איצ' לערוב לא מבעי' לכלים ששבתו בתוכו דמותר כדלוקמן אלא אפי' אם אחד הביא בשוגג כלים מביחו אפ"ה מותר לטלטל בתוכו דלא נקרא בית דירה כלל. (ג) אם לא ערבו בחצירות אסור להוציא כלים ששבתו בבית לחצר ומחצר לבתי חצר השני אבל כלים ששבתו בחצר מותר לטלטל אפי' מחצר לחצר וכן מחצר לקרפף שלא הוקף לדירה דכל אלו כיון דאין תשמישן תדיר לא הצריכו חכמים לעירוב ותיקון העירוב אינו רק להוציא כלי הבית לחצר או לבתי חצר השני. ובור שבין ב' חצירות שלא ערבו אסור להכניס המים לבתיים אבל מותר למלאות בכלי ששבת בחצר ולשתות שם. וכן בית הכסא שבין ב' בתים שלא ערבו שדינו ככרמלית. והבה"כ הוא רה"י ואסור לפנות שם דמוציא מרה"י לכרמלית ומ"מ אם שכחו ולא ערבו מותר לפנות מפני כבוד

הבריות וה"ה אם שכח ולא הכין מע"ש דבר לקנח בו או שהכין וניטל משם מותר להוציא מרה"י לכרמלית לצורך קינות. (ד) אפי' ב' בתים ופיר הויו בנייהם וכ"ש ב' בעלי בתים שדרים בחצר א' כ"א בביתו אסורים לטלטל אם לא ערבו יחד והנכון שאחד מהם יקח פרוסת פת וכ"ש פת שלם ויהיה בו עכ"פ לא פחות משה ביצים ולכתחלה יהיה כשיעור ח' ביצים ובזה יוצא כל הדעות ויתן לאיש אחד אפילו אם אינו מבני אותו חצר אבל לא ע"י בניו אם הם סמוכים על שלחנו ואם אין שם אחר יכול לזכות אפי' ע"י כניו אם הם גדולים או ע"י אשתו ויאמר לו שיוכה בככר זה בשביל כל בני החצר או בשביל כל בני העיר ואז יגביה הזוכה את הפת טפח כדי שיקנה בהגבהה זו את הלחם ובשעה שמוכה מברך ואומר כנ"ל. (ה) הא דמהני עירוב חצירות דוקא כשאין דר באותו חצר רק ישראלים אבל אם א"י דר שם בקביעות לא מהני עירובם אלא שצריכים גם כן לשכור מהא"י רשותו ומותר לשכור ממנו אפי' בשבת ונותן לו בעד השכירות איזה דבר מאכל או משקה ואפי' במעט פלפלין ובפחות משה פרוטה ויאמר לו השכר לי רשותך אבל אם אמר לו תן רשות שאוכל לטלטל בחצר ובמבוי לא מהני אלא דוקא בדרך שכירות או מכירה וא"צ לשכור מא"י ממש אלא אפילו מעכדיו ואפי' הוא מוחה ואם קנה הרשות משר העיר או מעבדיו סגי בזה ודוקא אם יש לו רשות להעמיד בבתיים של הא"י כליו וכלי מלחמתו וחיילותיו אבל אם אין לו רשות אזי לא מהני השכירות רק לטלטל במבואות מחצירות של ישראל שאין א"י דר שם שהרי הדרך הוא של שר העיר אבל בחצירות שישראלים וא"י דר בו אסור אבל אם שוכר מעבדי המלך כגון מנאליציי מהני לכל. (ו) אורח א"י אם נכנס שלא ברשות אינו אוסר לעולם ואם ברשות אם רגיל לבא אוסר מיד ואם אינו רגיל אינו אוסר אלא לאחר שלשים יום. ואם חיל של מלך נכנסים לבית ישראל אם הוא עפ"י דינא דמלכותא אוסרים ורינו כשאר א"י אבל אם בגלגותא אינם אוסרים. היה הבית של ישראל והשכיר או השאיל לא"י בית בחצירו אינו אוסר עליו דאדעתא דהכי לא השכיר לו אבל אם הבית של א"י והשכירו לישראל לא מועיל שכירות הבית

לענין שכירות העירוב שהרי לא השכיר לו רק בית מיוחד ולא רשות כל החצר. (ז) אורח ישראל שנתארח בחצר אפי' שכר בית בפני עצמו ואוכל בפ"ע אם לא נתארח רק ל"י יום וכ"ש בפחות אינו אוסר על בני החצר ולכן הסותרים הנוסעים על ירידים ונודמנו לשבות בעיר אם היא מוקפת חומה ודר שם ישראל א' בקביעות הרי כולם נקראים אורחים ובטילים לגבי בעל בית ואינם אוסרים כלל ומותרים לטלטל בכל העיר ובכל החצרות ואפי' הרבה ישראלים שמתאכסנים בהרבה חצרות אבל אם אין שם יהודי א' הדר שם בקביעות אם שכרו הישראלים כ"א בית א' בחצר א' אוסרים זה ע"ז עד שיערבו וגם ישכירו רשות מן הא"י ואם דרים ב' בעלי בתים ישראלים באותו עיר אע"ג שכ"א דר יחידי בחצרו ואין א' אוסר על חבירו וא"כ עכ"פ האורחים אפי' שכרו בתים בחצרו אינם אוסרים עליהם כדין אורח מ"מ אסורים לטלטל בעיר אלא ע"י עירוב ושכירות מכל הא"י שבעיר או משר העיר כדלעיל ומ"מ ירא שמים ראוי להחמיר ע"ע שאפי' כשהוא אורח הבעל הבית אוסר עליו אבל לכ"ע אין האורח אוסר על הבעה"ב. (ח) שאר דינים אימתי צריכין לעירוב ואיזה תיקון יעשו שיהיה מותרים לטלטל מבואר בחיבורי ח"א כלל ע"ג ע"ד:

(ז) דין עירובי תחומין. (א) אסור לצאת בשבת [וביו"ט] חוץ לתחום והוא אלפיים פסיעות בינונית

ויש אומרים דמודדין אלפיים עם אלכסון שהם אלפים ושמונה מאות פסיעות ויש להקל בשעח הדחק או לצורך מצוה כגון לילך למנין להתפלל. עוד הקילו שאותן אלפים אמה הם חוץ ממקומו ומקומו של אדם הוא ד' אמות דהיינו סתם אדם נחשב גופו ג' אמות ואמה כדי לפשוט ידיו והיינו אפי' קונה שביתה בשדה יש לו אלפים תת"ד אמות. (ב) ואם שבת בעיר בין שהוא מוקף או אפי' אינו מוקף חומה ואפי' אין הבתים תכופים יחד אם אין בין בית לבית ע' אמה אפי' עד מהלך רב נחשבים כעיר וכל העיר הכל נחשב כד' אמות ועוד ע' אמה וב' שלישים חוץ לעיר דזה נקרא עיבורה של עיר ודינו כעיר אעפ"י שהוא קרקע סנוי בלא בנין ולכן לאחר שיצא מכל העיר וגם כל הבתים ועוד ע' אמה וב' שלישים

זכרו הלכות שבת תורת משה מא 97

מודד עוד אלפים ות"ת אמה ושם כלה תחום שלו. (ג) היה שם רק בית אחד בין שהוא קטן רק ד' אמות או גדול הרבה נחשב כל הבית כד' אמות ומהלך חוצה לו עוד אלפים ות"ת אמה ולא יותר ודוקא לבתים הסמוכים הנחשבים לעיר נותנין ע' אמה אבל לא לבית אחד. (ד) בתים אלו שאמרנו אפי' אין בהם דיורין אלא שראוין לדיורין כגון ג' מחיצות אפי' אין עליהן תקרה או ב' מחיצות עם תקרה ובלבד שיהיה בהם ד' אמות רחב וד"א ארך דכל בית שאין בו ד"א על ד"א אפי' דרין בתוכו לא נקרא בית ודוקא בית הקבוע אבל אותן מחיצות שעושין מן קנים וכיוצא בו שאין להם קביעות לא נקרא בית דירה. (ה) אע"ג שהעיר שהוא דר שם וקנה בו שביתה נחשב כל העיר כד' אמות אבל העיר שבה לשם לא חשבינן כד' אמות לפיכך אם היה מודד שיעור הנ"ל וכלה באמצע העיר אסור לילך משם יותר אפי' פסיעה א' אבל אם כלה השיעור חוץ לעיר או לצורך גדול יש לסמוך אפי' בסוף העיר ממש אזי נחשב העיר כד' אמות. (ו) מי שיצא חוץ לתחום אם במזיד אסור לזוז משם ואין לו אלא ד' אמות לכל רוח ממקום שעומד שם ואם בשוגג או שהלך לדבר מצוה אם לא יצא עדיין חוץ לד' אמות אפי' רק רגלו א' עוד בד' אמות מותר לחזור למקומו כאלו לא יצא ואם יצא ברשות כגון שהלך לקרות מילדת או להציל צבור וכיוצא בו אפי' יצא כמה אמות חוץ לתחום יש לו ממקום שהגידו לו תחום שבת לכל רוח ואם הגיע לעיר היה כאנשי העיר ויש לו אלפים לכל רוח ואם באמצע הדרך הגידו לו שכבר אי"צ לילך יש לו ממקומו אלפים אמה לכל רוח ואם מקצת תחומו נבלע בתוך תחום ראשון ה"ז חוזר למקומו וכאלו לא יצא. (ז) כבר כתבנו שכל אדם יש לו ממקום שהיה שם ע"ש בין השמשות ב' אלפים אמה לכל רוח דהיינו למזרח ב' אלפים וכן למערב וכן לצפון ודרום. ואם נצרך לילך בשבת [או ביו"ט] חוץ לתחום דהיינו שצריך לילך למזרח ד' אלפים אמה תקנו חז"ל שינתי עירוב או שילך לשם וישב שם עד שתחשך בסוף אלפים אמה או במקום שירצה בתוך האלפים ואז חשוב כאלו שבת שם. (ח) השמשות ויש לו משם ב' אלפים לכל רוח ואמנם או הפסידו מקום

תחמו מביתו אעפ"י שלן שם כיצד אם הניח העירוב לסוף אלף אמה למזרח העיר מותר לילך מביתו לצד מזרח העיר ג' אלפים אמה דהיינו עד העירוב אלף אמה ומעירובו לצד מזרח ב' אלפים ולמערב העיר אינו רשאי להלך אלא אלף אמה שהרי במקום העירוב שם הוא ביתו ולפיכך אם הניח העירוב לסוף אלפים אמה מביתו לצד מזרח נמצא הפסיד כל האלפים שלמערב ביתו ועיין בחיבורי ח"א כ"ל ט"ז ואם הניח העירוב חוץ לתחום ביתו אינו גלום ומ"מ לא הפסיד תחום ביתו דמסתמא ניחא ליה כשלא יקנה ערובו ישאר על תחום ביתו. (ח) ועיקר מצות עירוב שילך למקום שרוצה לקנות שם שביתה וישב שם עד שתחשך בודאי ויתכוין שיקנה שם שביתה ומ"מ התירו לו לחזור לביתו לצון אם הוא בתוך תחום העיר אעפ"י שהוא חוץ לתחום ביתו ואם אינו רוצה להטריח לילך לשם יוכל לערב באוכלין דהיינו שילך לשם בע"ש ויניח שם פת מזון ב' סעודות שהן כמו ששה ביצים או אפי' בדבר שמלפתין בו הפת כגון ב' ביצים או פירות וכ"ד שמלפתין בו הפת מזון ב' סעודות אבל לא בפלפלין דפלפלין אינו אפי' בכלל תבלין ומניחו במקום המשתמר ובמקום שיכול לטלו משם בין השמשות אבל אם הניחו במקום שאסור לטלו מה"ת כגון שהניח עליו גל שצריך לחפור או שנתנו במגדל ונאבד המפתח שצריך לסתור הבנין אינו עירוב אבל אם יכול לטלו בלא מלאכה מה"ת כגון שהניח עליו אכנים אע"ג דהאבנים אסורים בטלטול מדרבנן מ"מ הוי עירוב ואם הניח עליו עפר ג"ל דכיון שהוא בטל לגבי קרקע וא"כ הוי מלאכה מה"ת דהוי חופר וא"כ אינו עירוב. (ט) כשמערב ברגליו מותר לערוב אפי' לדבר רשות אבל כשמערב בפת כיון שאין זה עיקר מצות עירוב לא התירו לערב לכתחלה רק לדבר מצוה כגון לקבל פני חבירו הבא מן הדרך או שהוא חוץ לעירו וצריך לילך לביתו וכשעירב לדבר מצוה אינו מותר לילך אף לדבר רשות. (י) כשמערב ברגל אינו יכול לערוב ע"י שליח אבל כשמערב בפת יוכל לערב ע"י שליח והשליח מוליך העירוב למקום הידוע ומברך ואומר בזה העירוב יהא פלוני מותר לילך ממקום הזה אלפים אמה לכל רוח. אם מערב בשביל רבים צריך שיהיה מזון ב' סעודות

לכל א' ואחד ואומר בזה העירוב יהיה מותר לפלוני ולפלוני או לבני עיר פלוני לילך מכאן אלפים אמה לכל רוח. (יא) השליח צריך שיהיה גדול ובן דעת ומודה בעירוב לאפוקי חרש שוטה וקטן וא"י ואפיקורס ואפי' אמר שימסרו העירוב לישראל גדול אינו כלום וא"כ ראה שמסרו לאותו ישראל. (יב) אין השליח יכול לערב אא"כ צוה לו זה שיערב בשבילו בדבר זה ואם שינה אין עירובו עירוב ולכן עצה טובה שיאמר לשליח ערב בשבילי בכל מה שתרצה ותניח במקום שתרצה ומ"מ אם צוה לערב אמרינן חזקה עשה כאשר צוהו. (יג) לפי מה שכתבנו כשמערבין ברגל אינו יכול לערב ע"י שליח ולפי זה טועים האנשים במקום שיש נהר באמצע ואין יכולין לילך למנין אלא ע"י פראם או הולך השמש לשם בע"ש וקונה שביתה בשביל כלם וזהו טעות ובלא"ה שביתה זו אינו דומה לשביתות תחומין ששביתה זו אינו אלא שיהיה כמו ביתו וא"כ מאי מהני ע"י אחר וע"כ צריכין לסמוך על המתירין לצורך מצוה וא"א בענין אחר ולכן אסור להם לעבור רק דוקא לצורך להתפלל שם ב' ולשמוע קריאת התורה אם לא שיקנו שם שביתה דהיינו שכ"א יכנוס לשם וישב שם עד חשיכה ויקדש שם:

(נח) דין המפליג בספינה. (א) כבר כתבנו בסו' מ"ד שהימים והנהרות הם כרמלית ולכן ההולך

בספינה אם הספינה יש בחללה גבוה י"ט וא"כ ה"ז רה"י מה"ת וא"כ אסור למלאות מן הים והנהר שהרי מכניס מכרמלית לרה"י וכן אסור לזרוק ממנה לים אבל מותר לשפוך מים על שפת הספינה וכן מה שצריך לזרוק יניח על שפתה ואע"ג שמכח זה נופל לים כיון שאינו אלא מכחו. וכיצד יעשה שיהיה מותר למלאות עושה דף ד' טפחים על ד"ט ועושה בו נקב וממלא דרך הנקב. ואם משפת המים עד שפת הספינה נשאר י"ט וא"כ כשהוא ממלא ע"כ צריך להגביה קצת למעלה מדופני הספינה וא"כ הוא מטלטל מכרמלית לרשות היחיד או איפכא דרך מקום פטור שהרי למעלה מ"ט מן המים הוא אויר מקום פטור הקילו חכמים שיוציא רק זיו כל שהוא חוץ לספינה משום היכר ומותר אפי' למלאות. (ב) ב' ספינות אפי' של אדם א' ויש ביניהם ד' טפחים שזה שיעור כרמלית אם יש

ממים לראש הספינה פחות מן י"ט אסור לטלטל מזה לזה ואפי' אין ביניהם ד"ט אסור דחיישינן שמא יתרחקו זה מזה אבל אם אין ביניהם ד"ט וקשורין יחד או שגבוהים יותר מן המים י"ט אפי' הם של ב' בני אדם וערבו יהד כדין ערובי חצרות מותרים לטלטל מזה לזה וכן בתים שבספינה צריכין לערב ע"ח ואם הספינה של א"י צריכין לשכור מן הא"י. (ג) הולכי ספינות כשיוצאים לעשות צרכיהם ישבו במקום המשוטה או כיוצא בו במקום שאינה גבוה י"ט ואם כן שם דינו ככרמלית ומוציא מכרמלית לכרמלית. (ד) המפליג בספינה ונכנס בה מע"ש כדלקמן בסימן ט' אם לא יצא כלל מהספינה והספינה הפליגה בשבת וא"כ כשמגיע ליבשה קונה שם שביתה אפי' באמצע השבת שהרי בין השמשות לא קנה שביתה בספינה דלמעלה אי"ט אין שם תחומין וא"כ אם פגע פעם אחד במקום שלא היו המים עמוקים י"ט מקרקע הספינה קנה שם שביתה ואם אח"כ הלך בספינה חוץ לתחום כיון שנכנס בה מע"ש הוי כיצא בשוגג כמבואר בדין ע"ת סי' נ"ב ולכן אם בא הספינה לנמל או למקום שמוקף מחיצות או שהצריך לצאת מן הספינה לנקביו או מחמת גשמים או חמה צריך לכנס לעיר או שדחפוהו א"י חוץ העיר כיון שאותו מקום מוקף מחיצות מותר להלך בכל העיר והוי כנתנוהו כותים בספינה אחרת מהלך את כולה ואפי' לא נכנס אלא לעיבורה של עיר הוי כאלו היה בעיר ונהגו שלא לצאת מן הספינה אלא ישראל אחר אומר לא"י שיוציאוהו לעיר או לשפת הים מקום שהוא י"ט וי"א דעומק הנהל הוי מחיצה. (ה) ואם עדיין לא יצא אלפיים ממקום שפגע למטה מעשרה ונכנס לעיר דינו כדין המהלך בתוך התחום ופגע בעיר דיש חילוק אם כלתה מדתו בחצי העיר או בסוף העיר כדלעיל סי' נ"ב. (ו) ואם יצא פעם אחת מן הספינה בשבת ונמצא שכבר קנה שביתה באותו מקום וחזר ונכנס לספינה לישב בה ולא ע"ד להפליג והספן הפליג בשבת דינו כיצא בשוגג וכדלעיל סי' נ"ב אבל אם נכנס לספינה ע"ד להפליג דינו כאלו יצא במזיד שהרי אסור להפליג לכתחלה בשבת ודינו כדלעיל שם ומ"מ מותר לכנס לספינה קטנה התלויה בה לפנות ולחזור לספינה הגדולה. (ז) ובין יצא פעם אחת או

לא כיון ששבת עכ"פ באויר מחיצות מותר לילך באותה ספינה כולה אפי' כשהיא עומדת ובלבד שיהיה להספינה מחיצות גבוהים י"ט באמצעיתה אעפ"י שבראשה מפני השיפוע אין שם י"ט אבל אם נפתחו דופני הספינה או שהולך על קורות השטין שקורין פליטין כיון שאין שם מחיצות ולכן כ"ז שהוא שט על המים מותר להלך בכולו שלעולם אינו עומד בתוך ד' אמות אחרים דלעולם הספינה נוטלתו מתחלת ד"א ונותנתו לד"א אחרים אבל כשהיא עומדת אינו מהלך בה אלא ד"א. (ח) מדינא אין מפליגין בספינה על הים פחות מג' ימים קודם שבת דהיינו מיום ד' ואילך דג' ימים ראשונים יש להם צער מבלבול הים כדכתיב יחוגו וינועו כשכור ונמצא מבטל מצות עונג שבת ולפיכך אם הולך לדבר מצוה מותר להפליג דעוסק במצוה פטור מהמצוה ועכ"פ אפי' לדבר מצוה יפסוק עם הא"י לשובת בשבת ואם א"א לפסוק עמו יש לסמוך על המחירין ולפי שהעולם חושבים הכל לדבר מצוה חוץ מהולך לטייל לפיכך נוהגין להפליג אפי' בשבת ואע"פ שיוצא חוץ לתחום קיי"ל אין תחומין למעלה מי"ט במים שאין דומין לדגלי מדבר כמו שמבואר בחיי אדם. אבל בנהרות שאין שם בלבול הדעת מותר להפליג אפי' בע"ש ואפי' אם מסופק שמא אין בעומק המים י"ט וא"כ שייך שם איסור תחומין אפי' מותר לתחומין דרבנן וספק דרבנן לקולא ואפי' הבהמות מושכות הספינה מותר ול"ג שמא יחתוך זמורה כיון שהולכת רחוק ממנו אבל אם ידוע בודאי שהמים אינם עמוקים י"ט או שהספינה משוקע במים בענין שמקרקעית הספינה לקרקע הנהר הוא פחות מי"ט וא"כ שייך בו איסור תחומין או שידוע שיצטרך הישראל לעשות מלאכה בשבת אסור להפליג מיום ד' ואילך דמיום ד' נקרא לפני שבת וא"כ הוי כאלו מתנה שיחלל שבת אבל מיום ג' מותר דזה נקרא לאחר השבת וא"כ התחיל בהיתר ואם יהיה לו אונס נפשות ויצטרך לעשות מלאכה הוי ככל סכנת נפשות דמותר וכן כשיגיע למקום שהוא פחות מי"ט ואפשר לו לצאת יש להחמיר לצאת. (ט) היכא דמותר להפליג בע"ש מ"מ איכא איסור שט כדלעיל במלאכת בונה סי' כ"ח ולכן כיון שנכנס בספינה ע"ש ולא יצא משם מותר להפליג אפי' בשבת דהוי

ליה כביתו ואם רצה לצון בביתו נוהגין העולם שנכנסין לספינה מע"ש ויושבין שם עד שתחשך ועושין שם קידוש ואוכלין מעט כדי לקנות שם שביתה לענין שתהיה כביתו אבל לא מהני שביתה לענין תחומין כיון שהוא למעלה מי"ט ומ"מ אם לא קידש שם מותר בלבד שישב שם עד שתחשך וחוזר לביתו וכיון שהיה בספינה בין השמשות הוי ליה כביתו ולכן מותר להפליג אפי' בשבת אבל אם לא היה שם עד שתחשך אסור לכנוס לספינה בשבת ומכל מקום אפילו קנה שביתה בספינה אחת אסור לכנוס לספינה אחרת: חס ונשלים הלכות שבת שבת לאר בורא עולם:

לוח ההלכות מהלכות שבת

למען יהיה בנקל למצוא כל דין וחידושו על מתכוננו ב"ע ה' שבת:

רכ"ז רכ"ח	הטונת חנוין	א	
רכ"ט רס"ב	הכנסת שבת	ארבע רשויות לשבת	שמ"ה שמ"ו
רל"ג רל"ז	הדלקת נרות בשבת	אכילת בהמה	שכ"ד
רל"ז רל"ח	הבדלה על היין	ב	
רמ"ו רמ"ז	ההולך במדבר בשבת	בנין וסמירה בשבת	שי"ד
רמ"ז רמ"ח	הולאה דאורייתא ודרבנן	בישול בשבת	שי"ח
רס"ן רס"א	הולאת ראשו ורובו	בישול דע"ש להגמר בשבת	שכ"ד
רס"א רס"ב	היקף מחילות	ביאה שולדה בשבת	שכ"ב
	ו	ג	
רל"ה רל"ו	ויהי נועם וימן לך	גורלות	שכ"ב תקי"ז
	ז	גוזזטרואות למעלה מי'	שכ"ה
רפ"א רפ"ג	זמירות שבת	ד	
	ח	דבור המותר בשבת	ש"ו ש"ז
ש"ו ש"ח	חול חסור משום לידה	דליקה בשבת	שכ"ד
שכ"ח שכ"ה	חולה ורפואתו בשבת	דבר שאינו מתכוין	שכ"ז
שכ"ה שכ"ג	חביות ששברה	ה	
	ט	הכנות סעודה לשבת	ר"כ
	י	שבת מאלל בהמה	שכ"ד

של"ט	מדידת עירוב	ט	טלטול נר בשבת
שי"ב	נ	רע"ט	טלטול האסור והמוחר ש"ח שכ"ב
ער"ה	לדרך לנקביו בשבת	ש"ט	טלטול ע"י דבר אחר
רע"ו	נר שבת האסור לאורו	שי"ג	טלטול דלת, חלון, ומנעול
ש"ב	נר ע"י עכו"ם	י	
שכ"ב	יקוי וניעור בגדי שבת	ש"ל	יולדת בשבת
	ולד בשבת	כ	
	ס	רס"ה	כלי תחת הגר בשבת
רע"ט	סעודה שחרית דשבת	ש"א	כלים ללאח זהם בשבת
ש"ך	סחיטה	רמ"ב	כבוד שבת
שכ"ו	סיכה בשבת	רמ"ז	כחבים ע"י עכו"ם בשבת
	ע	רנ"ג	כירה, תנור בערב שבת
רמ"ח רמ"ט	ערב שבת	של"ו	כיבוד בית בשבת
ש"ל	ערלה וגיזול הולד בשבת	ס	
שס"ט	עירובי חירות	שכ"א	לישה בשבת
שס"ח	שס"ז שס"ז	שס"ג	למי
שז"ג	עירוב נחלקלקל	מ	
תקכ"ז	ערב י"ט שחל בשבת	שכ"ד	מאכיל בהמה בשבת
ת"ח	עירוב תבשילין	רמ"ג	מלאכות עכו"ם בעד ישראל
ת"יג	עירובי תחומין	שנ"ה	
תט"ז	מערב לרבים	רמ"ח	מפליג בספינה וסיירא
	י"ט הסמוך לשבת	רנ"א רנ"ב	מלאכות ע"ש
	פ	ש"ח ט"י	מוקלה בשבת
שפ"ט	פיקוח נפש דוחה שבת	של"א	מילה בשבת
תקל"ה	פינוי מחצר לחצר בשבת	שז"ט	מילדין בהמה צי"ט ולא בשבת
	צ	של"ב תקכ"ג	
שט"ז	לידה בשבת	שמ"ח	מושיט מרשות לרשות
י"ג	לינית שנפסקו מהו ללאח ברה"י	שנ"ח	מושיט ידו לצינור ברה"ר
שס"ה	לורת הפתח	ש"א	מח בשבת
	ק	שס"ג	מבוי
קל"ז	קריאת התורה בשבת		
רע"א רע"ב	קידוש יין		
	קידוש		

קידוש במקום סעודה	רע"ג	שוחטים צמובי ועירובי חלירות
קיפול בגדים בשבת	ע"ב	שפ"ז שפ"ח
קינות בשבת	שי"ב	ח
קשירה ועניבה	שי"ז	תפלה ע"ש
קול בשבת	של"ח	תפלה מוסף
קניית שבתה	ת"ח	תפלת מנחה
	ך	תפלת מו"ש
רחבה אחורי הבתים	שנ"ט	תיקוני מאכל
רוק בשבת	ש"ן	תענית חלוס בשבת
רחילה בשבת	שכ"ו	תקוני מאכל בשבת
	ש	תכשיטי אשה
שבת ופרטי אזהרה	רמ"ב	תשמיש עשבים ואילן
שלש סעודות	רז"א	תחומין
שבתת עבד	ד"ש	ישב לנוח וחשכה לו
שימוף בעירוב	ש"ט שפ"ו	תולדות אבות ש"ה של"ח של"ט ש"מ

